

УДК 371.134

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Галина Гураль

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Дорошенка, 41, 79000 Львів, Україна*

Розглянуто вплив змісту теоретичної підготовки, можливості вибору дослідної та практичної педагогічної діяльності, гнучкої, відповідної сучасним вимогам системи професійно-педагогічної підготовки на професійний розвиток особистості майбутнього вчителя.

Ключові слова: вища школа, підготовка вчителів, професійна, теоретична, методична підготовка, навчання.

Кожна держава, дбаючи про майбутнє свого народу, добробут і перспективи розвитку, піклується про заклади, які займаються освітою та вихованням молоді, її професійною підготовкою. У сучасних соціально-економічних умовах суспільству необхідні обдаровані, творчі, інтелектуально розвинені люди. Особливого значення сьогодні набувають демократизація, гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу, створення умов для опанування надбаннями національної та загальнолюдської культури, виховання високих моральних і громадських якостей, впровадження передового педагогічного досвіду.

Постала проблема вироблення в Україні цілісної програми для оптимального розвитку освіти. Щоб це зреалізувати, необхідно дотримуватися таких принципів: відкритість системи освіти, нероздільність навчання і виховання, безперервність і варіативність, що полягає у можливості вибору форм освіти, навчальних закладів, засобів навчання, які б відповідали освітнім запитам особистості, диференціації та індивідуалізації навчального процесу.

Одним із важливих компонентів освіти є “вища освіта”. Сьогодні вища освіта потребує посиленої державної підтримки пріоритетних напрямків освіти та науки, реформування її потенціалу та обсягу підготовки спеціалістів, доповнення найновішими світовими досягненнями сучасної науки і техніки.

Вищій школі завжди надавали особливого значення. Вона була творцем освічених кадрів, вихователем інтелігенції, яка могла здійснювати професійну діяльність, розширювати цінності та подавати нові знання.

Під навчанням у вищій школі розумівся цілеспрямований, регламентований навчальними планами та програмами процес передачі

знань, умінь та навичок, а також їх постійне якісне удосконалення. Але у реальному житті “передавати” знання не можна. Навчання – складний багатогранний двосторонній процес. Як головна форма пізнання, воно здійснюється за таким принципом: від живого споглядання до абстрактного мислення і від нього до практики [4, с. 70].

На підставі аналізу рівня професійної підготовки учителів в Україні можемо висувати про необхідність перегляду її змісту. У документах про шкільні реформи і перебудову вищої школи підкреслюється важливість підвищення якості підготовки педагогів: “Педагогічні працівники мають стати основною рушійною силою відродження і створення якісно нової національної системи освіти. У зв’язку з цим головна увага має бути зосереджена на підготовці нового покоління педагогічних працівників, підвищення загальної культури, професійної кваліфікації та соціального статусу педагога до рівня, що відповідає його ролі у суспільстві” [3, с.43].

Оновлення змісту, форм ті методів процесу навчання та виховання у середніх навчальних закладах, їх комп’ютеризація різко підвищили вимоги до професійної підготовки вчителя. Від нього, від його інтелектуальних, ідейних та моральних якостей залежить результат реформування базової ланки неперервної освіти – середніх навчально-виховних закладів. Щоб поліпшити підготовку висококваліфікованих спеціалістів, необхідно диференціювати підхід до головних видів майбутньої вчительської професійної діяльності. Це положення повинні враховуватись під час розроблення моделі спеціаліста з вищою освітою, а також у процесі удосконалення кваліфікаційних характеристик, навчальних планів, структури і змісту підготовки спеціалістів.

Модель професійно-педагогічної підготовки адекватна діяльності викладача у сучасних середніх навчально-виховних закладах. Вона враховує навчально-педагогічні функції, які він виконує у пізнавально-виховному процесі (інформаційна, організаторська, навчальна, виховна, мобілізаційна), а також основні компоненти педагогічної діяльності (конструктивний, організаторський, комунікативний, гностичний) [6, с. 21]. Головні вимоги до системи цільової професійно-педагогічної підготовки вчителя:

- адресність відповідно до конкретних соціальних замовлень;
- взаємозв’язок між теоретичною, дослідницькою та практичною підготовкою у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу;
- неперервність освіти;
- професійно-педагогічна орієнтація;
- постійний та міцний зв’язок з навчальними закладами, для яких готуються педагогічні працівники;

- раціональне поєднання та зв'язок із загальнонауковою і спеціальною підготовкою для формування висококваліфікованого вчителя-дослідника, вчителя-вихователя, який здатний творчо мислити та вирішувати складні проблеми навчання і виховання.

Система підготовки вчителів має такі види: теоретичну, дослідницьку, практичну.

Загальні курси психології та педагогіки, методики викладання окремих дисциплін посідають чільне місце у системі теоретичної підготовки з психолого-педагогічного циклу. Удосконалення змісту загальних та спеціальних дисциплін проводиться з урахуванням вимог до особистості вчителя і його майбутньої педагогічної діяльності в умовах нових освітніх технологій та розвитку учнів. Весь процес підготовки спрямовується на диференціацію та індивідуалізацію навчально-виховного процесу, ґрунтовний розвиток потенційних можливостей майбутнього вчителя. Сьогодні педагогічна громадськість виявляє тривогу з приводу стану психолого-педагогічної підготовки. Молоді вчителі дуже часто з труднощами формують власне ставлення до педагогічних проблем сучасної школи на базі здобутих у вищому навчальному закладі знань. Неналежний рівень психолого-педагогічної підготовки виявляється у професійному мисленні майбутнього вчителя. Тому поряд з такими рисами особистості, як сконцентрованість, гнучкість, об'єктивність, рішучість, науковість, логічність особливу роль у вчительській діяльності відіграє творчий характер педагогічного мислення. Його формування як професійного є одним із найважливіших завдань вивчення педагогічних дисциплін. У свідомості студентів методи, принципи та форми навчання і виховання не збігаються з реальними умовами у школі. З огляду на те для психолого-педагогічної підготовки дуже важливим є діяльнісний підхід (вивчення загальних курсів педагогіки та психології поєднуються з проходженням педагогічної практики, що створює сприятливі умови для зв'язку теорії з практикою). Студенти мають змогу систематизувати теоретичну підготовку, набути вміння вивчати особистості та колективи учнів, а також реально оцінити свої здібності та можливості.

Методична підготовка посідає важливе місце у професійному становленні вчителя. Здобуті у вищому навчальному закладі фундаментальні знання із спеціальних дисциплін можуть вплинути якнайкраще на організацію навчально-виховного процесу з учнями лише за наявності відповідної методичної підготовки, яка дає вчителю установку на майбутню успішну професійну діяльність. Дуже важливо, щоб курси методики викладання окремих дисциплін сприяли формуванню вчителя-дослідника, який повинен вміти творчо розв'язувати будь-які педагогічні проблеми та

використовувати нові інформаційні й освітні технології у навчально-виховному процесі.

Потрібно бути глибоко ознайомленим із сьогодишньою реальною школою. Лекційні, практично-семінарські та лабораторні заняття передбачають подальшу наполегливу самостійну роботу студента над вивченням передового педагогічного досвіду.

-
1. Боднарчук Е. И., Боднарчук Л. И. Основы психологии и педагогики. К., 2002.
  2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К., 1997.
  3. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття) К., 1992.
  4. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка. К., 2003.
  5. Шварцман З. О. Профессионально-педагогическая подготовка учителя в университете. Томск, 1991.

SPECIFICITY OF PROSPECTIVE TEACHERS' VOCATIONAL TRAINING

Halyna Gural'

*Ivan Franko National University of L'viv
Doroshenko Str., 41, UA-79000 L'viv, Ukraine*

The paper considers effect of the vocational training content on the prospective teacher professional development. It describes the possibilities of choosing the research and teaching activity, and the flexibility, adequacy to update requirements of teacher training.

Key words: higher school, teacher preparation, professional, theoretical, and methodological training, instruction

Стаття надійшла до редколегії 17.05.2004
Прийнята до друку 22.10.2004